

Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Alanında Hazırlanan Yedi İklim Kitap Setinin Anonim Türk Halk Edebiyatı Unsurları Açısından İncelemesi

Ramazan ÇAKIR*

Öz. Küreselleşen dünyada, geleneksel kültürümüze ait değerlerin ve Türk halk edebiyatı unsurlarının, başka milletlere özellikle de yüksek eğitim almak ve dil öğrenmek için ülkemize gelen yabancı uyruklu öğrencilere aktarılması gün geçtikçe daha fazla önem kazanmaktadır. Dil öğretimiyle birlikte edebi-kültürel unsurların aktarımı da kolaylaşmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ilk olarak 11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ı Lügati't Türk adlı eserinde kullanılan tümevarım metoduyla başlamış, kelime tekrarlarına ve örnek cümlelere yer verilerek Araplara-yabancılara ilk Türkçe öğretimi gerçekleştirilmiştir. Codex Cumanicus ve Muhakemet'ül Lügateyn gibi eserlerde Türk dili öğretilirken Türk halk bilimi ürünlerini de öğretme amacı güdülmüştür. Yabancı dil öğrenmek sadece o dilin dil bilgisi kurallarını, yapısını ve söz varlığını öğrenmek değildir. Yabancı bir dil öğrenmek, yeni bir kültürle yeni bir edebiyatla karşılaşmak, karşılaşılan kültürün-edebi ürünlerin özelliklerini tanımak ve içselleştirmek demektir. Bu nedenle günümüzde yabancı dil öğretilirken o dile ait kültür-edebiyat aktarımları da gerçekleştirilmektedir. Araştırmanın dokümanlarını Yunus Emre Enstitüsü "Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti" oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı, yabancılara Türkçe öğretimi alanında hazırlanmış Yedi İklim (A1, A2, B1, B2, C1, C2) kitap setlerinde geçen Anonim Türk Halk Edebiyatı unsurlarını tespit etmektir. Bu çalışmada, nitel analiz tekniklerinden "doküman analizi" tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler, gruplandırılarak betimsel olarak incelenmiştir. Yedi İklim setindeki 343 okuma metni incelendiğinde, 252 alkış-dilek, 686 deyim, 13 atasözü, 3 mani, 5 fıkra, 1 halk hikâyesi, 1 efsane tespit edilmiştir. İncelenen sette, Anonim Türk Halk Edebiyatı unsurlarından sadece mani, fıkra, efsane, halk hikâyesi, atasözü, deyim, alkış-dilek (dua) ve kargış (beddua) yer almaktadır. Okuma metinlerinde ninni, tekerleme, masal, türkü, ağıt, bilmece, geleneksel halk tiyatrosu örneklerine rastlanmamıştır. Sonuç olarak yabancılara Türkçe öğretimi alanında hazırlanan bu sette, Türk kültürü ve edebiyatı ürünleri açısından birçok örneğe yer verilse de zengin Türk halk edebiyatı türlerinden yedi tanesine rastlanmıştır

Anahtar Kelimeler: Yabancılara Türkçe Öğretimi, Anonim Türk Halk Edebiyatı, Yedi İklim, Türkçe, Alkış-Dilek, Deyim-Atasözü.

* Doç. Dr. Girne Amerikan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, r.cakir@yahoo.com

An Examination of Seven Climate Book Sets in the Field of Teaching Turkish as a Foreign Language in Terms of Anonym Turkish Folk Literature Elements

Abstract. In the globalizing world, it becomes more and more important to transfer the values of our traditional culture and elements of Turkish folk literature to other nations, especially to foreign students who come to our country for higher education and language learning. Along with language teaching, the transfer of literary-cultural elements becomes easier. Teaching Turkish as a foreign language first started with the inductive method used in the book *Divan-ı Lügati't Türk* by Kaşgarlı Mahmut in the 11th century, and the first Turkish teaching to Arabs-foreigners was carried out by including word repetitions and sample sentences. While the Turkish language was taught in works such as *Codex Cumanicus* and *Muhakemetü'l Lügateyn*, the aim was also to teach the products of Turkish folklore. Learning a foreign language is not just learning the grammar rules, structure and vocabulary of that language. Learning a foreign language means encountering a new culture, a new literature, recognizing and internalizing the features of the culture and literary products encountered. Therefore, today, while teaching a foreign language, culture-literature transfer of that language is also carried out. The working sample of the research is Yunus Emre Institute's "Seven Climate Turkish Teaching Set". The aim of this study is to identify the elements of Anonymous Turkish Folk Literature in Seven Climates (A1, A2, B1, B2, C1, C2) book sets prepared in the field of Turkish Teaching to Foreigners, to interpret them based on the findings and to develop new suggestions in the field of Teaching Turkish to Foreigners and to reach. Document scanning technique, one of the qualitative analysis techniques, was used in this research. The obtained data were grouped and analyzed descriptively. In our study, 343 reading texts in the Seven Climates set were examined and briefly the following conclusions were reached. A1-128 applause-wish, A2-57 applause-wish, 47 idioms, 1 legend "The Legend of Mount Ağrı" 4 chagis, B1-46 applause-wishes, 99 idioms, 1 folk tale "Tahir and Zühre" 3 mani, B2-21 applause-wishes, 176 idioms, 8 proverbs, C1 no clap-wishes, 186 idioms, 5 proverbs, 5 clauses and while there were no applause-wishes in C2 level textbooks, 178 idioms were found. A total of 252 applause-wishes, 686 idioms, 13 proverbs, 3 mani, 5 jokes, 1 folk story, 1 legend were included in the Seven Climates. In the analyzed set, among the elements of Anonymous Turkish Folk Literature, only mani, legend, joke, folk tale, proverb, idiom, applause-wish (prayer) and kargış (curse) are included. There are no examples of lullabies, rhymes, folk songs, laments, riddles, traditional folk theater. As a result, although many examples in terms of Turkish culture and literature products are included in this set prepared in the field of Teaching Turkish to Foreigners, the diversity and numerical inadequacy of rich Turkish folk literature draws attention.

Keywords: Teaching Turkish to Foreigners, Anonymous Turkish Folk Literature, Seven Climate, Turkish, Wish, Idiom-Proverb.

1. GİRİŞ

Türkçe dünyada en çok konuşulan diller arasında yer almaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi 11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmut'un Divanü Lügati't Türk eseriyle başladığı kabul edilmektedir. "Divânü Lügati't-Türk, Araplara Türkçe öğretmek maksadıyla yazılmış, en eski yabancılara Türkçe öğretim kitaplarından birisidir." (Korkmaz, 1995: 256).

Kaşgarlı, Türkçeyi öğretirken Türk kültürünü ve edebiyatını da öğretmeyi hedeflemiş, dilin kültür taşıyıcılığı öneminden dolayı tekrarlara ve yakından uzağa ilkesine büyük önem vermiştir. "Divanü Lügati't-Türk'te folklorun; atasözü, deyim, efsane, ağıt, oyun, töre, gelenek, hayvancılık, tarım, gibi birçok ürününe rastlanmaktadır." (Kara ve Gün, 2014: 52). Yabancılara Türkçe öğretimi tarihi bağlamında değerlendirilebilecek Codex Cumanicus ve Muhakemetü'l Lügateyn gibi eserlerde Türk dili öğretilirken Türk halk bilimi ürünlerini de öğretme amacı güdülmüştür.

Yabancı dil öğretiminin temelini oluşturan Divanü Lügati't-Türk, Codex Cumanicus gibi eserlerin yanında günümüzde farklı teknik ve görsellerle hazırlanan ders kitapları, kültür aktarımı açısından önemlidir. "Ders kitabı, öğrencinin kullandığı en önemli ders aracıdır." (Arı, 2014: 39). "Ders kitapları, tasarımından yazımına, yazımından dağıtımına, dağıtımından kullanımına kadar önemli bir materyal olarak Türkçe öğretiminin vaz geçilmez bir unsurudur." (Özbay, 2003: 60). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için ders kitaplarının ayrı bir yeri ve önemi vardır. Ana dili öğretiminde ve yabancı dil öğretiminde yadsınamaz katkısı vardır.

"Dil, bir milletin elinde bulunan en önemli servetidir, yaşam alanıdır. Bir milletin duygu, düşünce ve hayatının barınağı, korunağıdır." (Kaplan, 2006: 143). İnsanlar, kültürlerini aktarmak ve karşılıklı her türlü konuda anlaşmak için dili kullanmışlardır. "Dil, bir toplumun anlaşma vasıtası olduğu gibi, aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı ve aktarıcısıdır." (Özbay, 2002: 15).

Anonim halk edebiyatı ürünlerini sözlü ve yazılı olarak aktarılmasında temel araç dil ve kitaplardaki halk edebiyatı metinleridir. "Avrupalı araştırmacılar, folklor çerçevesinde mütalaa ettikleri malzemesi dile dayanan destan, masal, atalar sözü, bilmece, türkü cinsinden anonim ve kollektif karakter taşıyan eserleri topladılar." (Elçin, 2000:3). "Türk dünyasında ise ortaya çıkış ve yazıya geçiriliş zamanları kesin olarak bilinmeyen halk edebiyatı ürünleri başlangıçta cönklerde ve mecmualarda toplanmıştır." (Çakır, 2006: 1).

Türk halk biliminin sözlü ve yazılı kaynaklarında yer alan kalıp ifadeler ve halk edebiyatı türleri kültürümüzün aktarılmasında, toplumsal hafızada yer etmesinde ve kuşaklar arasında bir köprü vazifesi görmektedir. “Halk bilimi kaynaklarının çoğunda, Türk kültürüne ait pek çok kelime ve kavram ile dolu olduğu ifade edilmektedir.” (Çakmakçı, 2009: 16). “Halk edebiyatı unsurlarından; bilmece, tekerleme, türkü-şarkı, atasözleri-deyimler, kelime ve kavram öğrenmede kolaylıklar içerirken bireyin psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılamada ve nesiller arası sağlıklı iletişimin kurulmasına da katkı sağlamaktadır.” (Çakır, 2018: 144). Anonim halk edebiyatı ürünleri, zengin Türk kültürünün taşıyıcısı ve gelecek nesilleri eğiticisi konumundadır.

Yabancı bir dil olarak Türkçe öğretilirken Türk kültür dünyasına ve edebi ürünlerine de aşina olmak ve aktarmak gerekmektedir. “Bu dünya, halk edebiyatı-folklor ürünlerini kapsar. Bu ürünler de Türk kültürünün en önemli yapı malzemeleridir. Atasözleri, deyimler, masal, destan, efsane, fıkra, halk hikâyeleri gibi nice folklorik ürün, Türkçenin özünü en iyi yansıtan unsurlardır.” (Turhan, 2014: 1483). “21. yüzyıl yabancı dil olarak Türkçenin önemini artırmıştır. Türkiye’nin dünya ülkeleriyle ilişkilerinin artması Avrupa, Amerika, Afrika, Asya ve özellikle Türk cumhuriyetlerinde Türkçeye karşı ilginin artmasını sağlamıştır.” (Göde ve Türkan, 2013: 162).

Türkiye’de Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten kurumlar ve çalışmalar; 1932 yılında kurulan Türk Dil Kurumu ile hız kazanmış ve önemli çalışmalar yapılmıştır. “M.K. Atatürk, başkentte birçok dünya dilini öğreten bir fakülte açacak kadar evrensel düşünürken yurt dışından davet ettiği yabancı öğretim üyelerini Türkçe öğrenmeye teşvik edecek kadar da millî düşünmektedir.” (Börekçi, 2006).

Türk dünyası öğrenci projesi kapsamında 1991 yılından itibaren gençler lise ve üniversitelerde okumak, yüksek lisans ve doktora yapmak amacıyla ülkemize getirilmiştir. Yabancılar Türkçe öğretimi işini modern anlamda yapan ilk önemli kurum Ankara Üniversitesinde 1984 yılında kurulan TÖMER dil öğretim merkezidir. 2009 yılında Ankara’da kurulan Yunus Emre Vakfı, ilk olarak Yunus Emre Enstitüsünün kuruluşunu gerçekleştirmiştir. “Yunus Emre Enstitüsü bünyesindeki birimlerden biri de Türkçe Eğitim ve Öğrenim Merkezi (YETEM)’dir.” (Büyükkiz, 2010).

Yabancılar Türkçe öğretimi yapılırken Türk halk edebiyatını sevdirmek, kültürel ve edebi ürünlerimizi tanıtmak, dil ve kültür zenginliğimizi yabancılar ve dil öğrenenlere aktarmak amaçlanmalıdır. Söz varlığımızı içinde yer alan kalıp sözler, manzum-mensur halk edebiyatı

metinleri uygun bir yöntemle aktarılmadığı takdirde yabancı dil öğretiminin kalıcı ve akıcı olması beklenilemez.

Bu çalışmada Yedi İklim kitap setlerinde geçen Anonim Türk halk edebiyatı ürünleri üzerine nitel verilere dayanarak bir çözümleme yapılmıştır.

Benzer çalışmalardan biri “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Türk Halkbilimi ve Türk Halk Edebiyatı Unsurlarının Kullanımı: İstanbul Türkçe Öğretim Seti Örneği” isimli çalışmadır. Burada seviyelere göre ve ünite sıralamasına göre bir inceleme yapılmıştır. Bu çalışmada, veriler tablolaştırılmamış ve türlere göre tasnifler yapılmamıştır.

Diğer bir çalışma ise, Tuna tarafından yapılan “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Türk Halk Edebiyatı Metinleri Kullanımı: Oğuz Kağan Destanı Örneği” isimli çalışmadır. Burada sadece bir tür (Oğuz Kağan Destanı) üzerine inceleme yapılmış ve nasıl ders malzemesi olarak kullanılabileceği üzerinde durulmuştur.

“Çalışmanın amacı, Oğuz Kağan Destanı veya benzer halk edebiyatı ürünlerinin ders materyali olarak kullanımında öğrenciye sağlayacağı kazanımları tespit etmektir.”(Tuna, 2014:1481)

Bizim çalışmamızda ise okuma metinlerinde geçen halk edebiyatı türlerinin tamamı tespit edilmeye çalışılmış, tablolaştırılmış, yorumlanmış ve alan için yeni öneriler getirilmiştir.

1.1 Araştırmanın Amacı

Yabancılara Türkçe öğretimi alanında hazırlanmış Yedi İklim kitap setlerinde geçen Anonim Türk Halk Edebiyatı unsurlarını tespit etmektir. Yabancılara Türkçe öğretimi yapılırken Türk halk edebiyatını sevdirmek, dil ve kültür zenginliğimizi yabancılara ve dil öğrenenlere aktarmak amaçlanmalıdır.

Benzer setlerde bu yöntemle araştırılabilir ve yeni hazırlanacak setlerde; bu çalışmada rastlanmayan Türk halk edebiyatına ait diğer türlerle zenginleştirilebilir. Söz varlığımızı içinde yer alan kalıp sözler, halk edebiyatı metinleri uygun bir yöntemle aktarıldığı takdirde yabancı dil öğretimi daha kalıcı ve zevkli hale getirilebilir.

2. YÖNTEM

2.1 Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma nitel ve betimsel bir çalışmadır. Bu araştırma, nitel analiz tekniklerinden doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır.

Halk edebiyatı üzerine birçok tasnif yapılmıştır. Bu çalışmada Saim Sakaoğlu ve Ali Berat Alptekin'in birlikte oluşturduğu Anonim Halk edebiyatı tasnifini model olarak kullanılmıştır. Sözü edilen tasnif şu şekildedir:

1. Anonim halk şiiri

- a. Ninni
- b. Mani
- c. Tekerleme
- d. Türkü
- e. Ağıt

2. Anonim halk nesri

- a. Masal
- b. Fıkra
- c. Efsane
- d. Halk Hikayeleri

3. Kalıplaşmış ifadeler

- a. Atasözleri
- b. Deyimler
- c. Bilmeceler
- d. Alkışlar-Kargışlar (Sakaoğlu ve Alptekin, 2006, Akt. Güleç, 2007: 55-56).

2.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini yabancılara Türkçe öğretimi alanındaki setler, araştırmanın çalışma örneklemini ise Yedi İklim Türkçe Öğretim Setindeki incelenen okuma metinleri oluşturmaktadır.

2.3 Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Çözümlemede içerik analizi tekniği kullanılmıştır. “İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük kategorileri ile özetlendiği bir tekniktir.” (Büyüköztürk, 2012: 240).

Bu çalışmada yabancılara Türkçe öğretimi alanında yazılmış Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti (A1, A2, B1, B2, C1, C2) kitaplarındaki okuma metinleri Anonim halk şiiri, anonim halk nesri, kalıplaşmış ifadeler olmak üzere üç bölümde değerlendirilmiştir. Anonim halk edebiyatı ilgili örnek bulgular yer verilirken öncelikle örnek metinlere yer verilmiş ve her bölümün sonunda tablolastırılarak yorumlanmıştır.

2.4 Sınırlılıklar

Çalışma Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti A1, A2, B1, B2, C1 ve C2 kitaplarında yer alan 343 okuma metni ile sınırlandırılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

3.1 Yedi İklim Ders Kitaplarında Geçen Anonim Halk Şiiri Türleri

3.1.1 Anonim halk şiiri ile ilgili bulgular ve yorumlar

Sakaoğlu ve Alptekin tasniflerinde anonim halk şiirini ninni, mani, tekerleme, türkü ve ağıt olmak üzere beşe ayırmaktadır. Konularını çocuğun sağlıklı büyümesi teşkil eden ninniler genellikle annelerin çocuklarını uyutmak için söyledikleri ezgilerdir. “Ninnilerin konusunu çocuk teşkil eder. Sağlıklı doğmadan gelen sevinç, fiziki güzellik, soy sop, sünnet, öğrenim, nişan, evlenme gibi, geleceğe ait dilekler; koruyucu melekler, veliler, Hızır vb. madde, tema, motif ve merasimler ninnilerin muhtevasında belli-başlı unsurlardır.” (Elçin, 2004).

Maniler özellikle kadın toplantılarında, tarla bahçe işlerinde söylenen aşk, sevdâ, ayrılık gibi konularını işleyen 7’li hece ölçüsüyle söylenen manzum ezgilerdir.

Tekerlemeler müstakil olmakla beraber genellikle oyunların, inançların, törenlerin, masalların, halk hikâyelerinin, bilmecelerin, ninnilerin içinde yer alan bir tür olarak bilinmektedir. “Tekerlemeler çocukların anadillerini öğrenmelerinde, kelimelerin doğru söylenmesinde etkili olur.” (Sevim, 2005: 7). Tekerlemeler dil gelişiminin sağlanmasında, kelimelerin doğru telaffuz edilmesinde önemli bir role sahiptir.

Türküler ve ağıtlar ise Anadolu’da türkü-ağıt yakmak olarak ifade edilen bir iletişim faaliyeti olarak görülmüştür. Ağıtlar Anadolu’da, ölenlerin ardından ya da deprem, sel, yangın gibi afetlerin sonunda acıyla söylenen, yanık söz ve ezgilerden oluşan ağlayış geleneğidir.

Ninni, mani, tekerleme, türkü ve ağıtların kültür aktarımında ve dil öğretimdeki yeri önemlidir. “Ninnilerle büyüyen çocuk, tekerlemelerle oynar; türkülerle gençliğini yaşar ve nihayet öldüğünde ardından ağıtlar söylenerek toprağa verilir. Bu şiirler içerisinde manilerin önemi büyüktür.” (Şimşek, 2015: 67).

Tablo 1. Yedi İklim Türkçe ders kitaplarında A1, A-2, B-1, B-2, C-1, C-2 seviyesi okuma metinlerinde geçen “ninni, mani, tekerleme, türkü, ağıt” türlerinin dağılımı ve yorumlanması

		A1	A2	B1	B2	C1	C2	Toplam
		(f)	(f)	(f)	(f)	(f)	(f)	
YEDİ İKLİM	Ninni	-	-	-	-	-	-	0
	Tekerleme	-	-	-	-	-	-	0
	Türkü	-	-	-	-	-	-	0
	Mani	-	-	3	-	-	-	3
	Ağıt	-	-	-	-	-	-	0
Toplam				3				3

Tablo 1 değerlendirildiğinde Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti ders kitaplarındaki okuma metinlerinde ninniye, tekerlemeye, türküye, ağıta rastlanmamıştır. B1 seviyesinde “manilerimiz” başlığı altında sadece 3 tane maniye yer verildiği görülmüştür. Özellikle yabancılara kültür aktarımında, dil öğretiminde ve pekiştirilmesinde önemli bir yere sahip olan bu türlere yer verilmesi gerekmektedir.

3.2. Yedi İklim Ders Kitaplarında Geçen Anonim Halk Nesri türleri

3.2.1. Anonim halk nesri türleri ile ilgili bulgular ve yorumlar:

Bu bölümde, masal, fıkra, efsane, halk hikâyeleri ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

İlk Türk masal kitabı, derleme olan “Billur Köşk” masalıdır. Bunun dışında, aralarında Keloğlan masallarının da bulunduğu Naki Tezel’in Türk Masalları ile Boratav’ın kaleme aldığı “Az Gittik Uz Gittik” masalları geleneksel Türk masallarının en çok bilinen örnekleridir. Masallar, kolektif karakter taşıyan hayali gerçek, somut-soyut, birtakım konuları, nesir diliyle anlatan ve insanları zamanda yolculuğa çıkararak kısa didaktik anlatılardır.

Fıkra deyince nüktedan ve kıssadan hisse anlatılarıyla Nasrettin Hoca aklımıza gelir. Türk Edebiyatında, Nasrettin Hoca, İncili Çavuş, Bekri Mustafa, Bektaşî fıkraları meşhurdur. Fıkralar halk edebiyatımızda olduğu gibi günlük hayatın da vazgeçilmezidir. Kısa, anlamlı ve dudaklarda tebessüm oluşturan fıkraları, Güzel ve Torun (2004: 231) “Bir vak’a çerçevesinde nükteli bir şekilde anlatılan fıkralar, güldürücü, düşündürücü, küçük mizah ve hiciv hikâyeleridir.” şeklinde tanımlar.

Eski çağlardan beri söylenegelen efsaneler, olağanüstü varlıkları, olayları, defineleri, savaşları konu edinen hayalî hikâye, söylence olarak bilinmektedir. Halk hikâyelerini ise Boratav (1988: 51-52), 16. yüzyıldan beri destanın yerini alan, destanla modern roman arasında bir anlatı türü olduğunu belirtir. Karadağ (1999), halk hikâyelerini, nazımla nesrin karışık olarak yer aldığı ve uzun yıllar halkın edebi ihtiyacını karşılamış, tipik özellikleri olan bir anlatı türü olarak tanımlar.

Tablo 2. Yedi İklim Türkçe ders kitaplarında A1, A-2, B-1, B-2, C-1, C-2 seviyesi okuma metinlerinde geçen “halk hikâyeleri, masal, efsane ve fıkra” türlerinin dağılımı ve yorumlanması

		A1	A2	B1	B2	C1	C2	Toplam
		(f)	(f)	(f)	(f)	(f)	(f)	
YEDİ	Halk	-	-	1	-	-	-	1
İKLİM	hikâyesi							

Fıkra	-	-	-	-	5	-	5
Masal	-	-	-	-	-	-	0
Efsane	-	1	-	-	-	-	1
Toplam		1	1		5		7

Tablo 2 değerlendirildiğinde ders kitaplarındaki okuma metinlerinde masala hiç yer verilmezken 1 halk hikâyesine, 2 efsaneye ve 5 fıkraya yer verildiği görülmüştür. Ezberlenmesi ve hafızada kalması kolay olan fıkraya az da olsa yer verilmesi kültürel öğelerimizin aktarılması ve dil öğretimi açısından önemlidir. Çocukların hayal dünyasını ve muhakemesini geliştiren masallarımıza ve efsanelerimize örnek metinlerle mutlaka yer verilmesi gerekmektedir.

Yedi İklim setinde; A2 seviyesinde “Ağrı Dağı Efsanesi” adlı efsaneye; B1 seviyesinde “Tahir ile Zühre” isimli halk hikâyesine ve C1 seviyesinde 5 tane fıkraya yer verilmiştir.

3.3. Yedi İklim Ders Kitaplarında Geçen Kalıplaşmış İfadeler

Bu bölümde; deyimler, atasözleri, bilmeceler ve alkışlar-kargışlar ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Deyimler, kendi içerisinde bir bütünlük ifade eden kalıplaşmış ve mecazlı ifadelerdir. “Deyim, en az iki kelimededen oluşan, bu kelimelerin genel olarak mecaz anlamda kullanıldığı ve bir kavramı ifade etmek için kurulmuş özel bir anlatım kalıbıdır.” (Albayrak 2004: 130).

Atasözleri, her milletin kültürel yansıması niteliğindeki kısa ama içerisinde derin manalar taşıyan özlü sözlerdir. “Atasözleri, ulusların zekâlarındaki keskinliği, hayallerindeki genişliği, duygularındaki inceliği belirten en değerli örneklerdir. Bu sözler, derin felsefelerden başka güzel buluşlarla, parlak nüktelerle, ince alaylarla, sert tartışmalarla doludur. Her atasözü, kendi ulusunun damgasını taşır.” (Aksoy, 2013: 27).

Bilmeceler, çocukların kelime hazinesini zenginleştiren, düşünceye sevk eden eğitici ve öğretici bir türdür. Dua ve beddua sözcüğü ise daha çok alkış ve kargış sözcükleriyle karşılanmıştır. “Duanın eş anlamlısı ve bir halk edebiyatı terimi olarak kullanılan “alkış” ise anonim halk edebiyatında insanların kendileri, yakınları veya sevdikleri için söyledikleri iyilik, mutluluk ve sağlık dileyen kalıplaşmış sözlerdir.” (Albayrak, 2004: 13).

3.3.1. Yedi İklim ders kitaplarında deyimler ile ilgili bulgular ve yorumlar:

A2 seviyesindeki okuma metinlerinde geçen örnek deyimler:

Ortaya çıkmak: “Alerjik nezle laboratuvar testleri ile ortaya çıkıyor.” (s. 33)

Aklına gelmek / Aklına bir şey gelmek: “Mustafa Beyin aklına bir fikir gelir.” (s. 51)

Dört gözle beklemek: “Mustafa Beyin yolunu dört gözle bekler.” (s. 51)

Hayata gözlerini yummak: “3 Temmuz 2000 tarihinde hayata gözlerini yumdu.” (s. 128)

Canı sıkılmak: “Bu yüzden canım çok sıkılıyor.” (s. 145)

B1 seviyesindeki okuma metinlerinde geçen örnek deyimler:

Gözden geçirmek: “Bundan dolayı görüşme öncesinde özgeçmişinizi gözden geçirin.”(s. 38)

Tadını çıkarmak: “Huzurlu bir hayat yaşayıp emekliliğin tadını çıkarmak istiyorlar.” (s. 78)

Dili tutulmak: “Ömer’in dili tutuldu.” (s. 96)

Havada kalmak: “Yoksa elimiz havada kalabilir.” (s. 104)

Pes etmek: “Önünüze çıkacak engellere takılmayın ve asla pes etmeyin.” (s. 133)

Renk katmak: “Hayatınıza renk katmak için Hindistan’daki bu coşkulu festivale bir mart ayında mutlaka gidin ve sadece eğlencenin tadını çıkarın” (s. 135)

Tadını çıkarmak: “Hayatınıza renk katmak için Hindistan’daki bu coşkulu festivale bir mart ayında mutlaka gidin ve sadece eğlencenin tadını çıkarın.” (s. 135)

Çıt çıkarmamak: “Benden çıt çıkmadı.” (s. 161)

B2 seviyesindeki okuma metinlerinde geçen örnek deyimler:

Gözlerine inanmamak: “Gözlerime inanamıyorum.” (s. 10)

Kan ter içinde kalmak: “Cehennem sıcaklığında kan ter içinde kalıyorum.” (s. 16)

Aklından çıkarmamak: “Sonuca ulaşanların mükemmeliyetçi olanlar değil işlerini bitirebilenler olduğunu aklınızdan çıkarmayın.” (s.18) “Yaptığınız her yanlışın sizi aslında geliştirdiğini aklınızdan çıkarmayın.” (s. 19)

İyiliği dokunmak: “Gün olur benim de sana iyiliğim dokunur.” (s. 49)

Al ayak (etek) çekmek: “Ben ondan elimi eteğimi seve seve çektim...” (s. 74)

Kulak vermek: "... Eyüp'te güzel sesli bir müezzinin sesine kulak vermek gerekir." (s. 102)

Tadına doyum olmamak: "... Adalar'da yürüyüşe çıkmanın tadına doyum olmazdı." (s. 102)

Kulak misafiri olmak: "İşte tam bu sırada adamın bir fısıltı halindeki şu sözlerine kulak misafiri olur." (s. 115)

Tarihe geçmek: "... üç gün kala tamamladığı bu turla tarihe geçmesine rağmen... dünya rekoru kabul edilmedi." (s. 130)

Mesken tutmak: "... yeni paralar kazanmak ümidi ile oyun bayilerini mesken tuttu." (s. 137)

Yüzüne vurmak: "... bilgi eksikliklerini yüzlerine vurarak kadar donanımlı olduğu için burası onu tatmin etmez." (s. 156)

El üstünde tutmak: "Ev sahibi, misafirin bütün ihtiyaçlarını giderir, onu el üstünde tutar." (s. 163)

Kendi yağıyla kavrulmak: "Eşim serbest çalışıyor, kendi yağımızda kavruluyoruz." (s. 166)

Ayakta tutmak: "Köy odalarının başka bir işlevi de köylerdeki dayanışmayı, kaynaşmayı artırmak, bu yönü ile sosyal hayatı geliştirmek ve ayakta tutmaktır." (s. 173)

CI seviyesindeki okuma metinlerinde geçen örnek deyimler:

İstifini bozmamak: "Akif, istifini bozmadan şu cevabı vermiş." (s. 56)

Maraz çıkarmak: "Solunum cihazına bağlı bedeni, her an maraz çıkaracakmış gibi duruyor." (s. 62)

Dillere destan olmak: Evin duvarında üstadın dillere destan olmuş, şiirlerinden ikisi tablolaştırılmış bir şekilde yerini almış." (s. 62)

Can kulağıyla dinlemek: "Herkes sessizce çayını yudumluyor ve üstatla aramızda başlayan bu teklifsiz sohbeti can kulağıyla dinliyor." (s. 62)

Gözleri dolmak: "Veda vakti...Gözlerimiz doluyor." (s. 63)

Gözü ilişmek: Çıkarken kütüphanesine gözüm ilişiyor." (s. 63)

Gözle görülür elle tutulur hale gelmek (Kitapta gözle görülür bir ilerleme): "...bu konularda son yıllarda gözle görülür bir ilerleme kaydedilmiştir. (s. 86)

Yüreği ağza gelmek: "...Avrasya Maratonu'nda yüreğimiz ağızımıza gelmektedir..." (s. 104)

“Kültürümüzdeki Sayılar” isimli metinde 11 tane sayıların yer aldığı deyimlere rastlanmıştır. Bunlar aşağıdaki gibidir.

Üç beşe bakmamak: Üç sayısı atasözlerimizde ve deyimlerimizde, “er oyunu üçe kadar”, “üç nal ile bir ata kalmak”, “üç beşe bakmamak”, “üç aşağı beş yukarı”, “balık ile misafir üç gün sonra kokmaya başlar.” biçiminde yer alır. (s. 145)

Balık ile misafir üç gün sonra kokmaya başlar: Kitapta deyim olarak geçmektedir ama TDK’da bulunmamaktadır. (s. 145)

Çile çıkarmak (doldurmak): “Eyüp Peygamber, Harran’da bir mağarada yedi yıl çile doldurmuştur.” (s. 146)

Dokuz ölç, bir biç: Kitapta deyim olarak geçmesine rağmen TDK’da bulunmamaktadır. (s. 146)

Dokuz ay karnında taşımak: Kitapta deyim olarak geçmesine rağmen TDK’da bulunmamaktadır. (s. 146)

Dokuz doğurmak: (s. 146)

Kırk dereden su getirmek: (s. 147) Kırk evin kedisi: (s. 147) Kırk kapının ipini çekmek: (s. 147) Kırk öküzle bir mağarada kalmak: Kitapta deyim olarak geçmektedir ama TDK’da bulunmamaktadır. (s. 147)

Kırk parasız: Kitapta deyim olarak geçmektedir ama TDK’da bulunmamaktadır. (s. 147)

Kırk tarakta bezi olmak: (s. 147) Kırk bir (buçuk) kere maşallah: (s. 147)

C2 seviyesindeki okuma metinlerinde geçen deyimler:

Kül etmek: “Aşkını nefsinin yakıp kül etmiş, Yunus yürüdükçe, çeşit çeşit insanlarla tanış oldukça, bu küller dağılıp savrulmuştu.” (s. 12)

Kul olmak: “Taptuk’un tapusunda, kul olduk kapısında.” (s. 12)

Kaleme almak: “Elveda Gülsarı’yı kaleme alan Aytmatov, daha sonraki yıllarda çeşitli yayın organlarında hikâyelerini yayımlatmaya devam etmiştir.” (s. 20)

Kafa tutmak: ““Sen kime kafa tutuyorsun babalık, ben senin gibi ciğeri beş para etmeze yol vermem.” diye aksilenir.” (s. 32)

Ciğeri beş para etmemek: ““Sen kime kafa tutuyorsun babalık, ben senin gibi ciğeri beş para etmeze yol vermem.” diye aksilenir.” (s. 32)

Bozuntuya vermemek: “Şair Eşref hiç bozuntuya vermeden cevabı yapıştırır.” (s. 35)

Dert yanmak: “Raif Bey dert yanar.” (s. 35)

Ortaya çıkmak: “Böylece Karagöz oyunu ortaya çıkmış olur.” (s. 84)

Başında paralanmak: “Güle güle giy başında paralansın (eskisin) derler.” (s. 88)

Boğaz boğaza gelmek: “Bir türlü anlaşılamadık. Boğaz boğaza geldik.” (s. 89)

Aklı başına gelmek: “Ben sana şimdi nasıl dendiğini göreyim de aklın başına gelsin.” (s. 89)

Ağzı bir karış açık kalmak: “Hasta adamın şaşkınlıktan ağzı bir karış açık kaldı.” (s. 94)

Düşman başına: “Böyle komşu düşman başına...” (s. 94)

Çizmeyi aşmak: “Dedi ama bu sözleriyle çizmeyi iyice aşmış oldu.” (s. 95)

Hafakanlar basmak: “Hastayı hafakanlar bastı, sinirinden titremeye başladı.” (s. 95)

İN cin top oynamak: “Ama üzerinde in cin top oynuyor.” (s. 140).

3.3.2. Yedi İklim ders kitaplarında geçen atasözleri ile ilgili bulgular ve yorumlar:

B2 seviyesindeki okuma metinlerinde geçen örnek atasözleri:

Ev alma komşu al. (s. 50)

Komşu komşunun külüne muhtaçtır. (s. 50)

Komşu hakkı Tanrı hakkı gibidir. (s. 50)

Misafir on rızıkla gelir, birini yer dokuzunu bırakır. (s. 50) ve (s. 163)

C1 seviyesindeki okuma metinlerinde geçen örnek atasözleri:

Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır: “Ama tatlı dil öyle mi? “Yılanı deliğinden çıkarır.” derler.” (s. 67)

Er oyunu üçe kadar: “Üç sayısı atasözlerimizde ve deyimlerimizde, “er oyunu üçe kadar”, “üç nal ile bir ata kalmak”, “üç beşe bakmamak”, “üç aşağı beş yukarı”, “balık ile misafir üç gün sonra kokmaya başlar.” biçiminde yer alır. (s. 145)

Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar: “...dokuz sayısı atasözleri ve deyimlerimizde sıkça kullanılmıştır. (s. 146).

3.3.3.Yedi İklim ders kitaplarında geçen alkış-dilekler ile ilgili bulgular ve yorumlar:

Alkış-dilekler (Kısa dualar), gündelik hayatta çok kullanılan kalıplaşmış sözlerdir. Okuma metinlerinde tespit edebildiğimiz alkış-dilekler aşağıda tablo halinde gösterilmektedir.

Tablo 4. A1 seviyesindeki okuma metinlerinde geçen alkışların-dileklerin dağılımı ve yorumlanması

Kalıp Sözler, Alkış-Dilekler	Sayfa numarası	Frekans
Merhaba	11, 12, 19, 30, 35, 57, 59, 66, 70, 83, 86, 99, 108, 113, 145	24
Memnun oldum	11, 12, 19	7
Teşekkür ederim/iz	12, 19, 30, 57, 66, 80, 81, 86, 99, 106, 113, 140, 156	21
İyi günler	12, 19, 68, 80, 86, 106, 108, 140	16
Görüşmek üzere	12, 19	2
Günaydın	12, 19, 159	6
İyiyim-iz	19, 66	5
İyi akşamlar	30	2
Hoş geldiniz	30, 57, 80, 92, 106, 167	7
Hoş bulduk	30, 57, 80	3
Hoşça kalın	30, 66	1
Sağ olun	66, 68, 113	4
Gözünüz aydın	66	1
Hayırlı işler	68	2
Affedersiniz	80, 86	2
Rica ederim	80, 86, 106	5
Özür dilerim	80, 145	2

Geçmiş olsun	106, 108	2
Elinize sağlık	113	1
Bereket versin	113	1
Bayramın mübarek-kutlu olsun	167	11
Âmin	167	1
İyi bayramlar	167	2
Toplam	26	128

Tablo 4 değerlendirildiğinde A1 seviyesindeki okuma metinlerinde 26 farklı alkış ve dileğin geçtiği görülmektedir. A1 seviyesinde toplamda 128 alkış ve dilek yer almaktadır. En fazla rastlanan alkış ve dilekleri örneklendirilecek olursa; Merhaba 24, teşekkür ederim 21, iyi günler 16, Bayramın mübarek-kutlu olsun 11 olarak görülmektedir.

Tablo 5. A2 seviyesindeki okuma metinlerinde geçen alkış-dileklerin ve kargışların dağılımı ve yorumlanması

Kalıp Sözler, Alkış-Dilekler	Sayfa Numarası	Frekans
Gözün aydın	22	1
İyi günler	24, 44, 73, 123	7
Hoş geldiniz	24, 38, 63, 122, 123, 135, 152	7
Teşekkür ederim/iz	24, 60, 62, 101, 116, 123, 140, 152	16
Çok şükür	44, 152	2
İyi seyirler	60	1
Merhaba	62, 72, 83, 114, 134, 140	8
Tebrik ederim	62	2
Görüşmek üzere	73, 123	2
Afiyet olsun	83, 123	3

Affedersiniz	83	1
Güle güle/güle güle giyin	106, 123	2
Elinize sağlık	123	1
Hoş bulduk	135, 152	2
Günaydın	152	2
Toplam	16	57
Kargışlar		
Dağ olasin, taş olasin, uzun uzun kış olasin.	19	1
Belimdeki ağrı adın olsun	19	1
Bağrın taş, saçların çayır olsun.	19	1
Başın dilin gibi sivri, adın da benim gibi ağrı olsun!	19	1
Toplam	4	4

Tablo 5 değerlendirildiğinde A2 seviyesindeki okuma metinlerinde 16 farklı alkış ve dilek geçmektedir. A2 seviyesinde toplamda 57 alkış ve dilek tespit edilmiştir. Teşekkür ederim/iz 16, merhaba 8 ve iyi günler-hoş geldiniz kalıp sözleri 7’şer defa yer almıştır. A2 ders kitabında dört adet kargış yer almaktadır: “Abla abla! Dağ olasin, taş olasin, uzun uzun kış olasin. Belimdeki ağrı adın olsun.” , “Ey benim küçük kardeşim! Bağrın taş, saçların çayır olsun. Başın dilin gibi sivri, adın da benim gibi ağrı olsun!” (s. 19) şeklinde bulunmaktadır.

Tablo 6. B1 seviyesindeki okuma metinlerinde geçen alkış-dileklerin dağılımı ve yorumlanması

Kalıp Sözler, Alkış-Dilekler	Sayfa Numarası	Frekans
Merhaba	33, 59, 117, 119, 142	8
Görüşürüz /Görüşmek üzere	33, 119	4

Hoş geldiniz	39, 72, 75, 117	4
Hoş bulduk	39, 72	2
Teşekkür ederim/ederiz	39, 59, 72, 75, 117	5
Rica ederim/ederiz	39, 72, 84, 133	5
Selamünaleyküm/ Aleykümselam	50	1
Allah gönlüne göre versin	50	1
Memnun oldum	72, 117	3
İnşallah	84, 111,112	4
Hayırlı olsun	84	1
Güle güle kullan	84	1
Günaydın	111, 112	4
Hayırlara vesile olsun	112	1
Yolunuz/bahtınız açık olsun	133,133	2
Çok şükür	158	1
Toplam	20	45

Tablo 6 değerlendirildiğinde B1 seviyesindeki okuma metinlerinde 20 farklı alkış ve dilek bulunmaktadır. B1 seviyesinde toplamda 45 alkış ve dileğe yer verilmiştir. Frekansı en çok olanlar; Merhaba 8, Teşekkür ederim/iz, Rica ederim/ederiz kalıp sözleri 5, Hoş geldiniz, Hoş bulduk ve İnşallah ise 4'er defa yer almıştır.

Tablo 7. B2 seviyesindeki okuma metinlerinde geçen alkış-dileklerin dağılımı ve yorumlanması

Kalıp Sözcükler, Alkış-Dilekler	Sayfa numarası	Frekans
Özür dilerim	10, 47	2
Maşallah	10,73	2
Çok şükür	10,73	2
Hayırlısı olsun	11	1
Hoş bulduk	27	1
Hoş geldiniz	27,36, 68	3
Güle güle	36	1
Hoşça kal	36	1
Affedersiniz	65	1
Lütfen	65	1
Allah razı olsun	73	2
Allah zihin açıklığı versin	73	1
Allah nazarlardan saklasın	73	1
Allah kavuştursun	73	1
Allah korusun	74	1
Toplam	17	21

Tablo 7 değerlendirildiğinde B2 seviyesi okuma metinlerinde 17 farklı alkış ve dilek geçmektedir. B2 seviyesinde toplamda 20 alkış ve dilek bulunmaktadır. Allah lafzıyla başlayan “Allah razı olsun, Allah zihin açıklığı versin, Allah nazarlardan saklasın, Allah kavuştursun, Allah korusun” şeklindeki 6 adet alkış dikkat çekmektedir.

C1 ve C2 seviyelerine ise alkış ve dilek örneğine rastlanmamıştır.

Tablo 8. Yedi İklim Türkçe ders kitaplarında A1, A-2, B-1, B-2, C-1, C-2 seviyesi okuma metinlerinde geçen “kalıplaşmış ifadelerin” dağılımı ve yorumlanması

		A1	A2	B1	B2	C1	C2	Toplam
		(f)	(f)	(f)	(f)	(f)	(f)	
YEDİ	Alkış-kargış	128	57+4	45	21	-	-	251+4
İKLİM	Deyim	-	47	99	176	186	178	686
	Atasözü	-	-	-	8	5	-	13
	Bilmece	-	-	-	-	-	-	0
Toplam		128	104	145	205	191	178	954

Tablo 8 değerlendirildiğinde ders kitaplarında toplam 954 tane kalıplaşmış ifade tespit edilmiştir. A1 seviyesinde 128 alkış ve dilek yer almaktadır. İncelenen diğer seviyelerle karşılaştıracak olursak alkış ve dilekler için A1 seviyesi oldukça zengindir. A2 seviyesinde toplamda 57 alkış ve dilek ile birlikte dört adet kargış yer almaktadır: “Abla abla! Dağ olasin, taş olasin, uzun uzun kış olasin. Belimdeki ağrı adın olsun.”, “Ey benim küçük kardeşim! Bağrın taş, saçların çayır olsun. Başın dilin gibi sivri, adın da benim gibi ağrı olsun!” (s.19) şeklinde bulunmaktadır. B1’de 46 alkış ve dilek yer alırken, B2 seviyesinde 21 kez alkış ve dilek bulunmaktadır. C1 ve C2 seviyelerinde ise alkış ve dilek örneklerine rastlanmamıştır.

Toplamda, 252 alkış-dilek, 4 kargış, 686 deyim, 13 atasözü yer alırken bilmece örneğine rastlanmamıştır.

Tablo 9. Yedi İklim ders kitaplarındaki okuma metinlerinde geçen Anonim Halk Edebiyatı türlerinin dağılımı ve yorumlanması

		A1	A2	B1	B2	C1	C2	Toplam	
		(f)	(f)	(f)	(f)	(f)	(f)		
YEDİ	Kalıplaşmış	Alkış-	128	57+4	46	21	-	-	255
İKLİM	İfadeler	dilekler							
		Kargış							

Deyim	47	99	176	186	178	686
Atasözü	-	-	8	5	-	13
Bilmece						
Anonim						
Halk Nesri						
Fıkra	-	-	-	5	-	5
Masal	-	-	-	-	-	0
Halk hikâyesi		1				1
Efsane	1	-	-	-	-	1
Anonim						
Halk Şiiri						
Ninni						
Tekerleme						
Türkü						
Mani		3				3
Ağıt						
Toplam	128	105	149	205	196	964

Tablo 9 değerlendirildiğinde 252 alkış dilek, 4 kargış, 686 deyim, 13 atasözü, 5 fıkra, 3 mani, 2 efsane olmak üzere toplam 964 anonim halk edebiyatı ürünü bulunmaktadır. Okuma metinlerinde toplam 954 tane kalıplaşmış ifadenin (atasözü-deyim, alkış ve dileklerin) yazı ve konuşma dilinde sıklıkla yer almasından dolayı okuma metinleri içerisinde de yer alan nicelik olarak en fazla geçen unsurlardır. Ders kitaplarındaki okuma metinlerinde ninniye, tekerlemeye, türküye, ağıta, masala hiç rastlanmamıştır. Özellikle yabancılara kültür aktarımında, dil öğretiminde ve pekiştirilmesinde önemli bir yere sahip olan bu türlere yer verilmelidir. Ezberlenmesi ve hafızada kalması kolay olan fıkraya az da olsa yer verilmesi kültürel öğelerimizin aktarılması ve dil öğretimi açısından önemlidir. Çocukların hayal

dünyasını ve muhakemesini geliştiren masallarımıza ve efsanelerimize örnek metinlerle mutlaka yer verilmesi gerekmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bir ülkenin dilini öğrenirken o ülkenin kültürünü, kültürel değerlerini de bilmek gerekir. O dilde yer alan anonim halk edebiyatı ürünlerinden olan kalıp sözleri (deyimleri, atasözleri, bilmece, alkışları - kargışları), masalları, fıkraları, efsaneleri, halk hikâyeleri, manileri vs. bilinmelidir. Ancak bu yolla bir dilin öğrenimi tam olarak gerçekleşir.

Yabancılara Türkçe öğretimi üzerine hazırlanmış kitap setlerinde bulunan “okuma metinleri”, Anonim Türk Halk Edebiyatı unsurları açısından incelenmiş ve araştırmamızın sonucunda elde edilen sonuçlar aşağıda maddeler halinde bulunmaktadır:

1. Bu çalışma, yabancılara Türkçe öğretimi alanında yazılmış Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim (A1, A2, B1, B2, C1, C2) Türkçe Öğretim Seti kitaplarıyla sınırlandırılmıştır. Yedi İklim setinde (A1-64, A2-62, B1-71, B2-52, C1-50, C2-44 okuma metni) toplam 343 okuma metni vardır. Çalışmada 343 okuma metni incelenmiştir.

2. Yedi İklim setinde A1-128 alkış-dilek, A2-57 alkış-dilek, 47 deyim, 1 efsane “Ağrı Dağı Efsanesi” 4 kargış, B1-46 alkış-dilek, 99 deyim, 1 halk hikâyesi “Tahir ile Zühre” 3 mani, B2- 21 alkış-dilek, 176 deyim, 8 atasözü, C1 alkış-dilek yok, 186 deyim, 5 atasözü, 5 fıkra ve C2 seviyesindeki ders kitaplarında alkış-dilek bulunmazken, 178 deyime rastlanmıştır. Yedi İklim setinde toplam, 252 alkış-dilek, 686 deyim, 13 atasözü, 3 mani, 5 fıkra, 1 halk hikâyesi, 1 efsaneye yer verilmiştir.

3. İncelenen sette, Anonim Türk Halk Edebiyatı unsurlarından sadece mani, fıkra, efsane, halk hikâyesi, atasözü, deyim, alkış-dilek (dua) ve kargış (beddua) yer almaktadır. Ninni, tekerleme, masal, türkü, ağıt, bilmece, geleneksel halk tiyatrosu örneklerine rastlanmamıştır.

4. Okuma metinlerinde masala hiç yer verilmezken 1 halk hikâyesine, 2 efsaneye ve 5 fıkraya yer verildiği görülmüştür. Ezberlenmesi ve hafızada kalması kolay olan

fıkraya az da olsa yer verilmesi kültürel öğelerimizin aktarılması ve dil öğretimi açısından önemlidir. Dil öğretiminde güncel ve komik fıkraların kullanılması, dil öğretimini daha zevkli ve kalıcı hale getirebilir. Çocukların hayal dünyasını ve muhakemesini geliştiren masallarımıza ve efsanelerimize örnek metinlerle mutlaka yer verilmesi gerekmektedir.

5. Okuma metinlerinde ninniye, tekerlemeye, masala, türküye, ağıta rastlanmamıştır. B1 seviyesinde “manilerimiz” başlığı altında sadece 3 tane maniye yer verildiği görülmüştür. Özellikle yabancılara kültür aktarımında, dil öğretiminde ve pekiştirilmesinde önemli bir yere sahip olan bu türlere yer verilmelidir.

6. Ders kitaplarında toplam 954 kalıplaşmış ifade tespit edilmiştir. A1 seviyesinde 128 alkış ve dilek yer almaktadır. İncelenen diğer seviyelerle karşılaştıracak olursak alkış ve dilekler için A-1 seviyesi oldukça zengindir. A2 seviyesinde toplamda 57 alkış ve dilek ile birlikte dört adet kargış yer almaktadır. B1’de 46 alkış ve dilek yer alırken, B2 seviyesinde 21 alkış ve dilek bulunmaktadır. C1 ve C2 seviyelerinde ise alkış ve dilek örneklerine rastlanmamıştır. Toplamda, 252 alkış-dilek, 4 kargış, 686 deyim, 13 atasözü yer alırken bilmece örneğine rastlanmamıştır.

7. Anonim Türk Halk Edebiyatı ürünlerinden olan ninni, mani, tekerleme, türkü, ağıt, masal, fıkra, efsane, halk hikâyeleri, atasözü, deyim, bilmece, ölçülü söz, alkış- kargış gibi unsurlar kültürümüzün ve dilimizin birer taşıyıcısıdır. Bu çalışmada, Anonim Türk Halk Edebiyatı unsurlarından sadece mani, halk hikâyesi, fıkra, efsane, atasözü, deyim, alkış (dua) ve kargış (beddua) gibi türler tespit edildiği kadarıyla yer almaktadır.

4.1 Öneriler

1. Bu çalışmada, Anonim Türk Halk Edebiyatı unsurlarından atasözü, deyim, masal, mani, halk hikâyesi alkış (dua) yer almaktadır. Yeni hazırlanacak setlerde; ninni, tekerleme, türkü, ağıt, bilmece ve masal gibi halk edebiyatı metinlerine de yer verilmelidir.

2. Günlük konuşma ve yazı dilinin önemli bir unsuru olan, kalıplaşmış ifadelere okuma becerileri kapsamında daha fazla görsellerle desteklenerek setlerde verilmelidir.
3. Atasözleri, incelenen sette sayısal ve çeşitlilik olarak yeterli değildir. Okuma metinlerinde daha fazla yer almalıdır.
4. Ülkemize gelen her yabancıyı bir kültür elçisi olarak görmeli; kültürel ve edebi mirasımızı ve özellikle anonim halk edebiyatı türlerini sınıf ortamında ve ders dışı faaliyetlerde aktarmanın yollarını araştırmalıyız.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Ö. A. (2013). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. Ankara: İnkılâp Yayınları.
- Albayrak, N. (2004). *Ansiklopedik Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Leyla ile Mecnun Yayınları.
- Arı, G. (2014). *Türkçe Ders Kitaplarında Fiziksel ve Biçimsel Görünüm*. H. Ülker (Editör) *Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Boratav, P. N. (1988). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. (5.Baskı). İstanbul: Gerçek Yayınevi
- Börekçi, M. (2006). Atatürk-Dil ve Kültür. *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (31), 15-21.
- Büyükkız, K. (2010). Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Sözcük Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 145-155.
- Büyüköztürk, Ş. vd. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 11. Basım. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çakır, R. (2006). “Berdinazar Hüdaynazarov’un Romanlarında Halk Edebiyatı Unsurları”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 29, 1-24.
- Çakır, R. (2018). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türk Halk Sanatı – Edebiyatı Unsurlarını Öğrenmeleri ve Aktarımları. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 24(94), 143-160.
- Çakmakçı, C. C. (2009). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretiminde Kavram Geliştirme Açısından Atasözü ve Deyimler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Doğru, M. ve Kaplan, H. (2017). Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Türk Halkbilimi ve Türk Halk Edebiyatı Unsurlarının Kullanımı: İstanbul Türkçe Öğretim Seti Örneği. *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17, 227-240.

- Elçin, Ş. (2004). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Elçin, Ş. (2000). *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Akçağ. Yayınları.
- Göde, H. A. ve Türkan, H. (2013). Yabancı Uyruklu Öğrencilere Türkçe Öğretiminde Millî Kültürümüzü Oluşturan Halkbilimi (Folklor) Unsurlarından Yararlanma. *Uluslararası Dil -Edebiyat Çalışmaları Konferansı*. Tiran/Arnavutluk: 162-169.
- Güleç, İ. (2007). Anonim Halk Edebiyatının Tasnifine Dair Yeni Bir Öneri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 47-58.
- Kaplan, M. (2006). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karadağ, M. (1999). *Türk Halk Edebiyatı Anlatı Türleri*. Ankara: Ürün Yayınları
- Korkmaz, Z. (1995). *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*. Ankara: TDK Yayınları.
- Özbay, M. (2002). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi. *Türk Dili*, 602, 112-120.
- Özbay, M. (2003). Türkçe Öğretiminde Hedef-Araç İlişkisinin Ders Kitabı Örneğinde Değerlendirilmesi. *TÜBAR-XIII-Bahar*.
- Sakaoğlu, S. ve Alptekin, A. B. (2006). Anonim Halk Edebiyatı. *Türk Edebiyatı Tarihi IV*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sevim, O. (2005). *Tekerlemeler*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Şimşek, E. (2015). *Anonim Halk Şiiri İçerisinde Manilerin Yeri*. Akra Kültür Sanat Yayınları
- Torun, A. ve Güzel, A. (2004). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Turhan, T. (2014). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Türk Halk Edebiyatı Metinleri Kullanımı: Oğuz Kağan Destanı Örneği. *Turkish Studies*, 9(3),1481-1497.
- <http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 20 Nisan 2019)
- <https://www.yee.org.tr/> (Erişim tarihi 20 Nisan 2019)